

พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชิงตรรกะกับคุณภาพชีวิตเกษตรกร
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

FARMERS' BEHAVIOUR ON CREDIT CARD USAGE AND THE FARMERS' QUALITY OF LIFE
ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY

นลินี ทองประเสริฐ

Nalinee Thongprasert

คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Business Administration and Management, Ubon Ratchathani Rajabhat University

บทคัดย่อ

ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรเป็นปัญหาหลักของรัฐบาลในทุกยุคทุกสมัย จากปัญหานี้รัฐบาลจึงมีนโยบายออกบัตรเครดิตให้กับเกษตรกรใน พ.ศ. 2555 การใช้บัตรเครดิตเชิงตรรกะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย หากไม่มีวินัยทางการเงินแล้วอาจจะมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเรียนรู้ของเกษตรกรหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนจากเกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในระดับมั่งมีศรีสุข จำนวนทั้งหมด 53 หมู่บ้าน รวม 403 คน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตส่งผลและสามารถพยากรณ์คุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้ร้อยละ 51.7 ($Adj R^2 = .517$) โดยที่พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตที่ตรงตามวัตถุประสงค์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจและด้านการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิต บัตรเครดิตเชิงตรรกะ คุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

Farmers' debt has been a major problem of the Thai government in every era. As an attempt to tackle this issue, Government launched the farmers' credit-cards policy in 2012 B.E. Using farmer's credit card could be pros and cons. If farmers lack of their financial disciplines, it might also destabilize their quality of life, which often based on the Philosophy of Sufficiency Economy. The purpose of this study were investigated the impact of farmers' behavior on credit card usage toward the quality life according to the Philosophy of Sufficiency Economy; and identify the relationship between credit card usage behavior that followed the objectives of the government's policy, and three aspects of the farmers' quality life toward the Philosophy of Sufficiency Economy: mental and social, economic and financial, and learning. To achieve the pilot project, a quantitative research was utilized and 403 samples from 53 villages were selected by a stratified random sampling. The research found that the credit-card usage behavior affected and could predict the sample' quality of life at the predictive value of 51.7 percent. Moreover, the credit card usage behavior that met the objectives of the policy had a positive relationship with the economic and learning aspects of the quality of life, with a highly significance level of .01; whereas misusing the credit card had a negative relationship with the economic and mental/social aspects, with a highly significance level of .01.

Keywords: Credit card usage behavior, Farmers' credit card, The quality of life according to the philosophy of sufficiency economy.

บทนำ

ภาระหนี้สินของเกษตรกรเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ต่างหาทางเยียวยาและช่วยเหลือด้วยมาตรการต่างๆ โดยเริ่มตั้งแต่มีพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542 และเมื่อ พ.ร.บ. ฉบับนี้มีผลบังคับใช้จะเอื้อประโยชน์ต่อเกษตรกรของกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เวลาเลยผ่านมากว่าสิบปีจนถึงปัจจุบัน ดูเหมือนกฎหมายนี้ก็ยังไม่ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ปัญหาเกษตรกรเดือดร้อนมีหนี้สินยังรุนแรงอยู่ โดยสาเหตุของปัญหาที่พบมีหลายประการ ส่วนใหญ่จะอยู่ในด้านปัจจัยการผลิตเป็นหลัก เช่น ปัญหาเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องแบ่งปันรายได้จากผลผลิตเป็นค่าเช่าให้เจ้าของที่ดิน ปัญหาขาดแคลนน้ำและที่สำคัญคือ ปัญหาด้านต้นทุนดำเนินงานในการผลิต

ของเกษตรกร ส่วนใหญ่ยังขาดแคลนเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต ต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนเอกชน (สินเชื่อในระบบ) จากปัญหานี้รัฐบาลจึงมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้โดยการออกบัตรสินเชื่อให้กับเกษตรกรในปี พ.ศ. 2555 โดยโครงการนี้มีเงื่อนไขคือเกษตรกรที่มีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการบัตรสินเชื่อต้องเป็นเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ที่ไม่มีหนี้ค้างชำระและไม่เป็นลูกค้าตามโครงการพักชำระหนี้ ต้องมีอาชีพทำนาข้าวและมีผลผลิตข้าวส่วนเกินเพื่อขาย ตลอดจนต้องนำผลผลิตข้าวของตนเองมาจำหน่ายตามโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล ในส่วนของบัตรสินเชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. จะกำหนดวงเงินตามความจำเป็นและเหมาะสมในการผลิตข้าวของเกษตรกรแต่ละราย แต่วงเงินสูงสุดกำหนดไว้ไม่เกิน 50,000 บาท

โดยเมื่อใช้บัตรจะได้รับการยกเว้นหรือปลอดดอกเบี้ย 30 วัน จากนั้นจะคิดอัตราดอกเบี้ยลูกค้ารายย่อยชั้นดี (Minimum Retail Rate: MRR) ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ร้อยละ 7 ต่อปี การใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรก็เช่นเดียวกับเครดิตทั่วไป คือ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ผู้ใช้ได้ประโยชน์ถ้ารู้จักใช้อย่างสมดุล ตรวจสอบรายจ่ายรายรับของตัวเองเป็นประจำ ไม่ใช่เงินเกินตัวก็ไม่มีปัญหา แต่ข้อเสียเครดิตชนิดนี้คือ ถ้าต้องการอะไรก็ “รูดบัตร” โดยเกษตรกรผู้ใช้บัตรสามารถนำไปกดเงินสดที่ตู้ ATM ของ ธ.ก.ส. ได้รายละไม่เกิน 50,000 บาท ยิ่งทำให้เครดิตนี้ก่อให้เกิดผลเสีย และหากเกษตรกรที่ไม่ระมัดระวังและไม่มีความรู้ทางการเงินแล้วจะเป็นการง่ายต่อการก่อหนี้ และมีภาระดอกเบี้ยที่จะต้องจ่ายเพิ่มขึ้น ภูมิคุ้มกันดังกล่าวตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Jantasorn, 2011) ซึ่งภูมิคุ้มกันเหล่านี้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับคือ พออยู่พอกิน อยู่ดีกินดี และมีศรีสุข โดยแต่ละระดับต่างมีหลักเกณฑ์ในการพัฒนาใน 3 มิติคือ มิติด้านสังคม มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านอนุรักษ์และเรียนรู้ โดยหากเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพออยู่พอกิน ในมิติด้านสังคมคือ คนในหมู่บ้านมีการสามัคคีและร่วมมือกันสามารถจัดเวทีประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ด้านเศรษฐกิจ คราวเรือนส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย และเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน มิติด้านอนุรักษ์และการเรียนรู้ มีข้อมูลของชุมชนที่จัดเก็บเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน และใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร สำหรับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในระดับอยู่ดีกินดี ในด้านสังคมนอกจากจะมีทุกด้านที่หมู่บ้านเศรษฐกิจในระดับพออยู่พอกินมีแล้วในด้านสังคมยังต้องมีกองทุนสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นรูปธรรม ด้านเศรษฐกิจมีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ส่งเสริมการออมที่เห็นผลชัดเจน และด้านอนุรักษ์และการเรียนรู้ มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลหรือแผนชุมชนไปปฏิบัติจริง สามารถแก้ปัญหา

ต่างๆ และเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง และสำหรับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุข ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็งที่สุด ทั้งในด้านสังคมที่ต้องเป็นชุมชนเข้มแข็ง ปลอดภัย เสพติด มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้จริง ด้านเศรษฐกิจ มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถส่งเสริมผลิตภัณฑ์และกิจกรรมในชุมชนที่ชัดเจน และด้านอนุรักษ์และเรียนรู้ มีการค้นหาและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างคุณค่า สร้างภาคีเครือข่าย และเรียนรู้การพัฒนาที่ชัดเจน และสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนได้ (Community development department, Ministry of interior, 2015)

การมีบัตรสินเชื่อของเกษตรกรจึงเปรียบเสมือนดาบสองคม ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อของชาวนาในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมั่งมีศรีสุข ซึ่งเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่นับว่ามีภูมิคุ้มกันมากที่สุดใน 3 ระดับ ว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางใดกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านเศรษฐกิจ ในด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจด้านการเรียนรู้ ตลอดจนศึกษารูปแบบของการใช้จ่าย เหตุผลการตัดสินใจใช้บัตร ลักษณะการชำระหนี้ของเกษตรกรในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมั่งมีศรีสุข โดยเลือกศึกษาจากหมู่บ้านในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และอำนาจเจริญ

บทความนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ตอน คือ ตอนแรก เป็นบทนำและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังที่กล่าวมาแล้ว

ตอนที่สอง เป็นการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคตามแนวทางของ คือ 6 Ws และ 1 H ประกอบด้วย ใครเป็นผู้ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร (Who) ใช้บัตรเครดิตเลือกซื้อสินค้าอะไร (What) ระยะเวลาที่ใช้บัตร (When) ใช้บัตรที่ไหน (Where) เหตุผลในการ

ใช้บัตร (Why) และการตัดสินใจใช้และชำระคืน (How) สำหรับใครมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจ (Whom)อยู่นอกขอบเขตการศึกษาวิจัย เนื่องจากลักษณะบัตรสินเชื่อเกษตรกรเป็นบัตรเฉพาะตัวและสามารถซื้อสินค้าได้ตามข้อกำหนดของรัฐบาล

พฤติกรรมของการใช้บัตรเครดิตที่ชาววินัยทางการเงิน เช่น ไม่สนใจเรื่องราคาของสินค้าหรือบริการที่ซื้อเมื่อใช้บัตรเครดิตเบิกเงินสดล่วงหน้าจากบัตรเครดิตจ่ายชำระหนี้ขั้นต่ำที่กำหนดให้เสมอหรือชำระหนี้บางส่วนใช้จ่ายเต็มวงเงินเสมอๆ และมีแนวโน้มใช้จ่ายมากขึ้นเมื่อมีการใช้บัตรเครดิต ตลอดจนหลักการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจ โดยที่หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมั่งมีศรีสุขต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม คือ เป็นชุมชนเป็นชุมชนเข้มแข็ง ปลอดภัยเสถียร 2) ด้านเศรษฐกิจ มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถส่งเสริมผลิตภัณฑ์และกิจกรรมในชุมชนที่ชัดเจน 3) ด้านอนุรักษ์และเรียนรู้ มีการค้นหาและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างคุณค่าสร้างภาคีเครือข่าย และเรียนรู้การพัฒนาที่ชัดเจน และ 4) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คือ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนได้

ตอนที่สามเป็นรายงานข้อมูลสถิติเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุข ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบที่เข้มแข็งที่สุดในบรรดาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับและความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกรกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่สี่เป็นการอภิปรายผลการวิจัย

ตอนสุดท้ายเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

ทบทวนวรรณกรรม

การที่ผู้บริโภคได้มาซึ่งสินค้าและบริการจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนซื้อ ขั้นการซื้อหรือใช้สินค้าและบริการ และขั้นภายหลังการซื้อ (Kotler & Keller, 2016) ดังนั้น เมื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior) จึงหมายถึง การศึกษากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดหา การเลือกสรร การซื้อ การใช้ และการจัดการภายหลังการบริโภคสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในช่วงเวลาหนึ่งๆ (Solomon, 2013) โดยหากผู้บริโภคไม่ใช้เงินสดก็สามารถใช้บัตรเครดิตเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและยังสามารถเพิ่มอำนาจในการจับจ่ายใช้สอยโดยทางอ้อม กล่าวคือผู้ถือบัตรสามารถซื้อสินค้าและบริการได้โดยไม่ต้องจ่ายชำระเงินสดทันที เนื่องจากสถาบันการเงินหรือผู้ออกบัตรเครดิตจะยอมให้เครดิตแก่ผู้ถือบัตรโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จากสถิติของ Office of agricultural economics (2014) คริวเรือนภาคการเกษตรมีหนี้สินเพิ่มขึ้นจาก 204.1 ล้านบาทในปี 2542 เป็น 453.3 ล้านบาทในปี 2555 ปัญหาภาระหนี้สินของเกษตรกรทำให้เกษตรกรขาดแคลนเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิตต้องกู้ยืมเงินจากสินเชื่อนอกระบบ รัฐบาลจึงมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้โดยการออกบัตรสินเชื่อให้กับเกษตรกร โดยเกษตรกรที่มีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการบัตรสินเชื่อต้องเป็นเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ที่ไม่มีหนี้ค้างชำระและไม่เป็นลูกค้า

ตามโครงการพักชำระหนี้ และต้องมีอาชีพทำนาข้าว และมีผลผลิตข้าวส่วนที่เหลือเพื่อขาย และต้องนำผลผลิตข้าวของตนเองมาจำหน่ายตามโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล ในส่วนของบัตรสินเชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. จะกำหนดวงเงินตามความจำเป็นและเหมาะสมในการผลิตข้าวของเกษตรกรแต่ละราย แต่วงเงินสูงสุดกำหนดไว้ไม่เกิน 50,000 บาท โดยเมื่อรัฐใช้บัตรจะได้รับการยกเว้นหรือปลอดดอกเบี้ย 30 วัน จากนั้นจะคิดอัตราดอกเบี้ยเอ็มอาร์อาร์ (MRR) ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ 7% ต่อปี โดยมีเงื่อนไขว่าต้องใช้บัตรซื้อปัจจัยการผลิต อาทิเช่น เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยใส่ในข้าว และยากำจัดศัตรูพืชในนาข้าว และใช้ได้ที่ร้านค้าสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. (ส.ก.ต.) และร้านค้าท้องถิ่นที่ขึ้นทะเบียนกับ ธ.ก.ส. ภายในจังหวัดที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. อยู่ ลักษณะพฤติกรรมของเกษตรกรในการใช้บัตรสินเชื่อจึงเป็นกระบวนการเช่นเดียวกับการใช้เงินสดซื้อสินค้าโดยที่กระบวนการเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ 1) พฤติกรรมผู้บริโภค 6 Ws และ 1 H (Peter & Donnelly, 2015) ประกอบด้วย ใครเป็นผู้ใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร (Who) ใช้บัตรเครดิตเลือกซื้อสินค้าอะไร (What) ระยะเวลาที่ใช้บัตร (When) ใช้บัตรที่ไหน (Where) เหตุผลในการใช้บัตร (Why) และการตัดสินใจใช้บัตรและชำระคืน (How) 2) กระบวนการบริโภคที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการพยายามหาซื้อสินค้าและบริการ การบริโภคและอุปโภค และการที่ผู้บริโภคทิ้งหรือเก็บสินค้าไว้ใช้ซ้ำ 3) สิ่งที่ตลาดนำเสนอเพื่อให้เกิดการบริโภค ประกอบด้วยสินค้า บริการ กิจกรรม ประสบการณ์ บุคคล 4) หน่วยการตัดสินใจ พฤติกรรมผู้บริโภคจะเกี่ยวข้องกับคนหลายคน โดยอาจเป็นกิจกรรมของบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคล เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนที่ทำกิจกรรมร่วมกัน และ 5) กระบวนการที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกิจกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เป็นลำดับขั้นตอนโดยเวลาอาจเป็นชั่วโมง วัน สัปดาห์ เดือน หรือปี (Kotler & Keller, 2016) ในกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการต่างๆ โดยการใช้บัตรสินเชื่อแทน

เงินสด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคนี้สามารถแบ่งชนิดของการตัดสินใจได้ 3 ลักษณะคือ (Peter & Donnelly, 2015) 1) มีความสนใจจะซื้อแต่ยังไม่ตัดสินใจซื้อ (Extensive decision making) การตัดสินใจซื้อในลักษณะนี้ผู้บริโภคต้องการเวลาเนื่องจากสินค้ามีรายละเอียดซับซ้อนและมีความสำคัญต่อผู้บริโภคมากและมีราคาสูง เช่น บ้าน รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น 2) ตัดสินใจก่อนซื้อ (Limited decision making) แบบนี้เป็น การตัดสินใจซื้อโดยค้นหาข้อมูลและเปรียบเทียบช่องทางเลือกที่ตนเองพอใจจึงตัดสินใจซื้อ เช่น การซื้อเสื้อ รองเท้า เป็นต้น 3) ซื้อโดยปราศจากการตัดสินใจ (Routine decision making) เป็นการตัดสินใจซื้อที่ไม่ต้องมีข้อมูล หรือการเปรียบเทียบมากนัก ส่วนใหญ่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อเลยเนื่องจากเป็นสินค้าที่คุ้นเคยซื้อเป็นประจำ ซึ่งส่วนใหญ่สินค้าเหล่านี้จะมีราคาไม่สูงนัก เช่น เครื่องดื่ม อาหาร เป็นต้น โดยที่ปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลทำให้ผู้บริโภคซื้อโดยปราศจากการตัดสินใจเกิดจากการใช้บัตรเครดิต (Credit facilities) (Community development department, Ministry of interior, 2015) เนื่องจากการใช้บัตรสินเชื่อทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าได้จ่ายเงินสด มีผลทำให้ความโน้มเอียงในการใช้จ่ายอุปโภคและบริโภคเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ลักษณะการกระจายรายได้ของบุคคลชั้นต่างๆ (Pattern of income distribution) ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการใช้จ่ายอุปโภคและบริโภค กล่าวคือ บุคคลที่มีรายได้สูงมักมีความโน้มเอียงในการใช้จ่ายอุปโภคและบริโภคต่ำ และสามารถเก็บออมเงินไว้ในอัตราส่วนค่อนข้างสูง ตรงกันข้ามผู้ที่มีรายได้ต่ำมักมีความโน้มเอียงในการใช้จ่ายอุปโภคและบริโภคสูง กล่าวคือ รายได้ทั้งหมดส่วนใหญ่จะจ่ายเพื่อการอุปโภคและบริโภคแทบไม่เหลือเก็บออม

แนวคิดบัตรสินเชื่อเกษตรกร

บัตรสินเชื่อเกษตรกรเป็นนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรที่ปลูกข้าวของรัฐบาล โดยมอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ดำเนินการ สำหรับเกษตรกรที่มีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการบัตรสินเชื่อต้องเป็น

เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ไม่มีหนี้ค้างชำระและไม่เป็นลูกค้าตามโครงการพักชำระหนี้ และต้องมีอาชีพทำนาข้าว และมีผลผลิตข้าวส่วนเหลือเพื่อขาย และต้องนำผลผลิตข้าวของตนเองมาจำหน่ายตามโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล ในส่วนของบัตรสินเชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. จะกำหนดวงเงินตามความจำเป็นและเหมาะสมในการผลิตข้าวของเกษตรกรแต่ละราย แต่วงเงินสูงสุดกำหนดไว้ไม่เกิน 50,000 บาท โดยเมื่อรัฐใช้บัตรจะได้รับการยกเว้นหรือปลอดดอกเบี้ย 30 วัน จากนั้นจะคิดอัตราดอกเบี้ยเอเอ็มอาร์อาร์ โดยมีเงื่อนไขการใช้บัตรคือ ต้องใช้ซื้อปัจจัยการผลิตโดยไม่ต้องจ่ายเงินสด อาทิ เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยใส่ในข้าว และยากำจัดศัตรูพืชในนาข้าว เป็นต้น ใช้ได้โดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง แต่ไม่เกินวงเงินที่กำหนด และใช้ได้ทั้งร้านค้า ส.ก.ต. และร้านค้าท้องถิ่นที่ขึ้นทะเบียนกับ ธ.ก.ส. ภายในจังหวัดที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. อยู่ อย่างไรก็ตาม การมีบัตรสินเชื่อของเกษตรกรจะทำให้เกษตรกรมีกำลังซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตมากขึ้นก็จริง แต่หากใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (Credit card misused) หมายถึง เกษตรกรไม่มีวินัยในการใช้บัตรสินเชื่อของผู้บริโภค โดยมีลักษณะดังนี้ (Roberts & Jones, 2001)

- ใช้จ่ายเกินวงเงินที่อนุมัติ
 - ชำระหนี้ในวันที่ยังครบกำหนดระยะเวลาบัญชี
 - ดัดสินใจซื้ออย่างรวดเร็ว เมื่อใช้บัตรเครดิต
 - มีบัตรเครดิตหลายใบ
 - วิดกักเวลเสมอเมื่อถึงเวลาครบกำหนดชำระหนี้บัตรเครดิต
 - เบิกเงินสดล่วงหน้าจากบัตรเครดิต
 - ชำระหนี้ขั้นต่ำที่กำหนดให้เสมอ หรือชำระหนี้บางส่วน
 - ใช้จ่ายเต็มวงเงินเสมอๆ
 - มีแนวโน้มใช้จ่ายมากขึ้น เมื่อมีการใช้บัตรเครดิต
- จากสถิติสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรไทยที่เพิ่มขึ้นทั้งครัวเรือนยากจนและไม่ยากจน ในปี พ.ศ. 2556

ซึ่งหลังจากการใช้นโยบายบัตรสินเชื่อเกษตรกรพบว่าหนี้ในระบบส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตรกรเป็นเงินกู้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ส่วนหนึ่งกึ่งในระบบส่วนใหญ่มาจากบริการทางการเงินประเภท Easy Money/AEON โดยในส่วนของหนี้ของบริการทางการเงินนี้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 28 เป็นร้อยละ 42 ในปี 2556 (Poapongsakorn, 2015) การใช้บัตรสินเชื่อของเกษตรกรอาจซ้ำเติมภาวะหนี้สินที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากข้อเสียของบัตรเครดิตคือ การก่อให้เกิดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย และทำให้ผู้ถือบัตรและผู้ที่มีได้ถือบัตรซื้อสินค้าและบริการแพงเกินความเป็นจริง หากผู้ถือบัตรจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาก รวมทั้งเป็นการคิดดอกเบี้ยแบบทบต้น หากผู้ถือบัตรไม่สามารถนำเงินมาชำระค่าสินค้าและบริการได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด อีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคต้องซื้อของแพงเกินความจำเป็น เนื่องจากผู้ออกบัตรมักจะคิดส่วนลดจากร้านค้าทำให้ร้านค้าส่วนใหญ่ผลักดันให้ผู้บริโภคด้วยการขึ้นราคาเพื่อไว้ก่อน

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงเสนอแนะทางออกของปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ความหมายของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยที่การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวควรมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ (Office of agricultural economics, 2007)

- 1) มีความพอติด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้
- 2) มีความพอติด้านสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน
- 3) มีความพอติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ มีการใช้และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรอบคอบให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

4) มีความพอดีด้านเทคโนโลยี หมายถึง รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการ

5) มีความพอดีด้านเศรษฐกิจ คือ ดำรงชีวิตอย่างสมฐานะตน มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีการออมเพิ่มขึ้น

หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

กรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยน้อมนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยได้สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบใน 3 ระดับคือ พออยู่พอกิน อยู่ดีกินดี และมั่งมีศรีสุข โดยในเป้าหมายของการวิจัยนี้ ได้แก่ หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมั่งมีศรีสุขซึ่งมีตัวชี้วัด 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด (Community development department, Ministry of interior, 2015) ได้แก่ 1) ด้านจิตใจและสังคม (7 ตัวชี้วัด) ได้แก่ ความสามัคคีและความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน ข้อปฏิบัติของหมู่บ้านมีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม คนในหมู่บ้านปลอดอบายมุขและมีความเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านเศรษฐกิจ (5 ตัวชี้วัด) ได้แก่ มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน มีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย มีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน 3) ด้านการเรียนรู้ (7 ตัวชี้วัด) ได้แก่ มีข้อมูลของชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชน มีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้าน มีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา และมีการปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเอง และตัวชี้วัดสุดท้ายคือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4 ตัวชี้วัด)

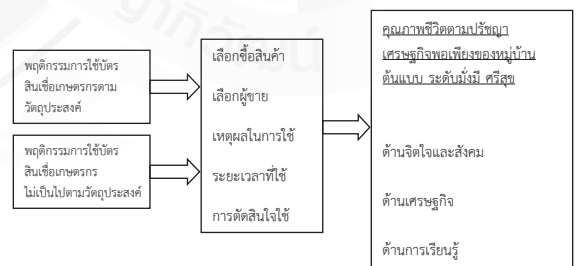
วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้บัตรสินเชื่อของเกษตรกรของหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และผลกระทบของการใช้บัตรสินเชื่อที่มีต่อคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และทดสอบความน่าเชื่อถือโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับเกษตรกรที่มีบัตรสินเชื่อเกษตรกรในหมู่บ้านพอเพียงต้นแบบระดับมั่งมีศรีสุข จำนวน 43 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.71

กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนจากเกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในระดับมั่งมีศรีสุขในจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร และศรีสะเกษ จำนวนทั้งหมด 53 หมู่บ้าน รวม 403 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปรับปรุงจาก Peter & Donnelly (2015), Community development department, Ministry of interior (2015)

สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตส่งผลต่อคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรตามวัตถุประสงค์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรไม่ตรงตามวัตถุประสงค์มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเกษตรกร ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิตเพื่อซื้ออะไร อย่างไร เพื่ออะไร ที่ไหน และเวลาใด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในระดับมั่งมีศรีสุขในประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้บัตรเครดิตเกษตรกรของชาวนาในหมู่บ้านมีผลทำให้คุณภาพชีวิตในด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงในระดับใด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่มีพื้นที่ในการปลูกข้าวตั้งแต่ 11-20 ไร่ มีวงเงินสินเชื่อจำนวน 10,000 บาท และ 20,000 บาท เป็นเกษตรกรชายมีอายุระหว่าง 41-60 ปี มีสถานภาพสมรสและครอบครัวอยู่ด้วยกัน จบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด สำหรับรายได้ต่อปีของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 90,000 บาทขึ้นไป ในภาพรวม

เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายก่อนและหลังมีบัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก มีเพียงรายการค่าดอกเบี้ยที่มีจำนวนเงินที่ใช้จ่ายหลังการมีบัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรมากกว่าก่อนมีบัตรมากที่สุด (37.61%) รองลงมาเป็นค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้า น้ำประปา (8.85%) ค่าปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย พันธุ์พืช ยาฆ่าแมลง (6.91%) ค่าเชื้อเพลิง ค่าน้ำมันรถ ค่าแก๊สหุงต้ม (5.53%) ค่าใช้บริการมือถือ ค่าอินเทอร์เน็ต (3.52%) และค่าซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล/หวย (2.96%) ประเภทของสินค้าที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซื้อผ่านบัตรเครดิตเชื่อเกษตรกร ในรอบระยะเวลา 1 รอบบัญชี ได้แก่ ปัจจัยการผลิตร้อยละ 80 ของวงเงินที่ได้รับจากบัตร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10) และชำระหนี้บัตรเครดิตโดยการผ่อนชำระเต็มวงเงินมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40) อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเงื่อนไขของการใช้บัตรของเกษตรกรกลับอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73) ส่วนการใช้บัตรอยู่ในช่วงระหว่างการทำงานมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03) สถานที่ใช้บัตร ได้แก่ ร้านค้าที่ร่วมโครงการมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43) สำหรับสถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างใช้น้อย ได้แก่ ปิ๊มน้ำมัน บางจาก หรือ ปตท. (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.08) ร้านค้าทั่วไป และร้านค้าที่คุ้นเคย และเข้าใจในความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 1.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.98 และค่าเฉลี่ย 1.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.04 ตามลำดับ) เกษตรกรผู้ใช้บัตรส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่ามีประโยชน์คือ ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อปัจจัยการผลิตมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53) เช่นเดียวกับเหตุผลในการใช้บัตรเนื่องจากสะดวกรวดเร็ว ไม่ต้องทำเอกสารวุ่นวายในการขอสินเชื่อมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69)

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 จากผลการวิเคราะห์การ

ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชื่อมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรหมู่บ้าน ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้ร้อยละ 51.7 ($Adj R^2 = .517$) สอดคล้องกับแนวคิดในการเอื้อประโยชน์ของรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สืบเนื่องจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่วิจัยนี้เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุข ซึ่งมักจะมีคุณลักษณะด้านความพอประมาณทั้งด้านการผลิตและการบริโภค ความมีเหตุผล ดังนั้นการตัดสินใจใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าจะต้องพิจารณาว่า การซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย พันธุ์พืช ยาฆ่าแมลง ทำให้ได้ประโยชน์กว่าการซื้อสินค้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่ปัจจัยการผลิต

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 จากผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชื่อที่ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยเกษตรกรใช้บัตรซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย พันธุ์พืช ยาฆ่าแมลง เพื่อไปใช้ในการผลิต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า $r = 0.26$ และ $r = 0.13$ ตามลำดับ ส่วนด้านจิตใจและสังคมพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชื่อที่ตรงตามวัตถุประสงค์

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 จากผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชื่อที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยมีการใช้บัตรซื้อสินค้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่ปัจจัยการผลิต มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ และด้านจิตใจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน $r = -0.13$ และ $r = -0.18$ ส่วนด้านการเรียนรู้ไม่พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บัตรที่ไม่ตรงตาม

วัตถุประสงค์

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 และ 2 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรเป็นเกษตรกรในระดับหมู่บ้านมั่งมีศรีสุขจึงมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ สอดคล้องกับ Tantivejkul (2006) ที่กล่าวว่า หลักการพัฒนาตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องรู้จักใช้อย่างพอประมาณ และรู้จักใช้เหตุผลในการเลือกทางเดินของตนเอง ไม่ตามกระแส และต้องมีภูมิคุ้มกัน คือ ต้องคิดอะไรล่วงหน้า และต้องมีประโยชน์ เช่นเดียวกับกับ Watson (2009) ที่ศึกษาสภาวะทางอารมณ์ของผู้บริโภคที่มีต่อการใช้จ่ายบัตรเครดิต (Emotional response to credit cards) พบว่า ผู้ใช้บัตรเครดิตที่สามารถควบคุมตนเองและสิ่งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง (Internal locus of control) จะมีวินัยในการใช้บัตรเครดิตมากกว่า ผู้บริโภคที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ซึ่งคนกลุ่มนี้มักจะเชื่อว่า โชคชะตาเป็นตัวกำหนด (External locus of control) กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของบัตรเครดิตเชื่อ เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำไปซื้อปัจจัยการผลิตมาลงทุน หากเกษตรกรสามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ มีเหตุผลในการใช้บัตร และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ก็จะมีความพร้อมในการรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้สอดคล้องกับแนวคิดในการเอื้อประโยชน์ของรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สืบเนื่องจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่วิจัยนี้เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุข ซึ่งมักจะมีคุณลักษณะด้านความพอประมาณ ทั้งด้านการผลิตและการบริโภค ความมีเหตุผล ดังนั้นการตัดสินใจใช้บัตรเครดิตเชื่อซื้อสินค้าจะต้องพิจารณาว่า การซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย พันธุ์พืช ยาฆ่าแมลง ทำให้ได้ประโยชน์กว่าการซื้อสินค้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่ปัจจัยการผลิต นับว่านโยบายบัตรเครดิตเชื่อเกษตรกรเป็นนโยบายที่มีประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยสามารถทำให้คุณภาพชีวิตทั้งทางด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ตลอดจน

ด้านการเรียนรู้ของเกษตรกรในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขในพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้ดีขึ้น ถึงแม้ว่านโยบายบัตรเครดิตนี้เป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทย แต่สำหรับการศึกษาในต่างประเทศนั้น พบว่า เกษตรกรอินเดียมีการใช้บัตรสินเชื่อที่เรียกว่า “Kisan Credit Card” โดยบัตรโคชานนี้รัฐบาลอินเดียต้องการช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะสั้น และเพื่อใช้ซื้อวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต หรือลงทุนในกิจกรรมทางการเกษตรที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2550 มีเกษตรกรอินเดียถือครองบัตรนี้ถึง 66.56 ล้านคน และผลของนโยบายนี้นับว่าประสบผลสำเร็จอย่างยิ่งในแง่การช่วยเหลือเกษตรกร เพราะสามารถช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้ทันกับฤดูกาลผลิต ซึ่งจะเห็นได้จากเกษตรกรที่ใช้บัตรสินเชื่อมีผลการผลิตและรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ใช้ (Chareonwongsak, 2011)

อภิปรายผลและข้อเสนอนะ

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จำนวน 403 คน ส่วนใหญ่มิมีเงินสินเชื่อจำนวน 10,000-20,000 บาท เนื่องจากเกษตรกรจำนวนนี้มีพื้นที่ปลูกข้าวไม่เกิน 20 ไร่ จึงมีข้อจำกัดด้านวงเงินสินเชื่อที่ถูกกำหนดให้ตามสัดส่วนของพื้นที่ทำนา เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เมื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายก่อนและหลังมีบัตรสินเชื่อเกษตรกรในภาพรวมไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยเปรียบเทียบ มีเพียงรายการค่าดอกเบี้ยที่มีจำนวนเงินที่ใช้จ่ายหลังการมีบัตรสินเชื่อเกษตรกรมากกว่าก่อนมีบัตรมากที่สุด แสดงว่าเกษตรกรที่ใช้บัตรสินเชื่อมีการผิดชำระหนี้เกิน 30 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยของโครงการ หลังจากนั้นหากไม่ชำระหนี้ธนาคารคิดดอกเบี้ยร้อยละ 7 ประเด็นนี้จึงน่าเป็นห่วงเกี่ยวกับปัญหาภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นจากการใช้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ส่วนสาเหตุของภาระดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นหลังจากมีบัตร

สินเชื่ออาจจะมีสาเหตุมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเงื่อนไขของการใช้บัตรมากนัก จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามการวิจัยทั้งหมดเป็นเกษตรกรในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขที่ได้มีการน้อมนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยจะต้องมีวินัยกับตนเอง โดยเฉพาะวินัยทางการเงิน การควบคุมตนเอง ในการประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ความรู้ มีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง สังคม และครอบครัว สรุปคือ รู้จักใช้อย่างพอประมาณ ไม่ตามกระแส และที่สำคัญคือ ต้องสร้างภูมิคุ้มกัน คือ ต้องคิดอะไรล่วงหน้า และต้องมีประโยชน์ ไม่เพียงแต่ปัจจุบันแต่ต้องโยงไปถึงอนาคตด้วย (Tantivejkul, 2006) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นเกณฑ์ในการชี้วัดว่าหมู่บ้านใดจะเป็นหมู่บ้านในระดับพออยู่พอกิน ระดับอยู่ดีกินดี หรือระดับมั่งมีศรีสุขของกลุ่มตัวอย่างหลังจากการใช้บัตรสินเชื่ออยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย พบว่าคุณภาพชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมีศรีสุขในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จะเพิ่มขึ้นหากเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้บัตรสินเชื่อเพิ่มขึ้น เป็นการสนับสนุนในข้อที่ว่า หากเกษตรกรรู้จักใช้อย่างพอประมาณ ไม่ตามกระแส และมีภูมิคุ้มกัน คือ ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการบัตรสินเชื่อเกษตรกรก็นับว่าเป็นโครงการที่ดี ทำให้เกษตรกรจำนวนหนึ่งได้รับประโยชน์ แต่หากเกษตรกรที่ขาดวินัย ไม่มีภูมิคุ้มกันในตนเอง ก็อาจจะทำให้เกิดภาระหนี้สินที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มากขึ้น

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ใช้บัตรเครดิตเชื่อมีการผิดชำระหนี้เกิน 30 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยของโครงการ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดของวิธีการใช้บัตรเครดิตระยะเวลาการชำระหนี้ และอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรต้องชำระหากผิดนัดชำระ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ควรจะมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีความรู้และสามารถสื่อสารทำความเข้าใจกับเกษตรกรลูกบ้านได้
2. ผลจากงานวิจัยยืนยันว่า หากเกษตรกรรู้จักใช้

อย่างพอประมาณ ไม่ตามกระแส และมีภูมิคุ้มกัน การใช้บัตรเครดิตทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์ อย่างไรก็ตามหากนำไปใช้กับกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้านที่มีภูมิคุ้มกันน้อยกว่า เช่น ในระดับพออยู่พอกิน และมั่งมีศรีสุข จะทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์หรือไม่ ยังต้องอาศัยผลการวิจัยมาวิเคราะห์ต่อไป ดังนั้นนโยบายหรือข้อกำหนดโครงการควรจะถูกกำหนดให้แตกต่างกันไปโดยพิจารณาจากข้อมูลพื้นฐานของแต่ละพื้นที่ เพราะผลทางปฏิบัติอาจจะทำให้เกษตรกรมีปัญหาภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นจนกระทั่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ หากเกษตรกรในพื้นที่นั้นๆ ขาดวินัย และไม่มีภูมิคุ้มกันในตนเอง

References

- Chareonwongsak, K. (2011). *Farmers Credit Card policy: A relevant solution?* Retrieved June 5, 2014, from <http://oknation.nationtv.tv/blog/can thai/2011/05/25/entry-5> [in Thai]
- Community development department, Ministry of interior. (2015). *Prototypal sufficiency economy village assessment*. Retrieved December 1, 2015, from <http://chanthaburi.cdd.go.th/> [in Thai]
- Jantasorn, W. (2011). The Application of the Philosophy of Sufficiency Economy into the management of public sector. *Panyapiwat Journal*, 3(2), 1-18. [in Thai]
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). *A Framework for Marketing Management* (6th ed.). Boston: Pearson Education.
- Office of agricultural economics. (2014). *Current debt situation of farm households*. Retrieved June 22, 2015, from http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=17495&filename=index [in Thai]
- Office of agricultural economics. (2007). *Application of Philosophy of Sufficiency Economy*. Retrieved March 6, 2015, from <http://www3.oae.go.th/rdpcc/images/filesdownload/SUFFICIENCY/1.1.pdf> [in Thai]
- Peter, J. P. & Donnelly, J. D. Jr. (2015). *A Preface to Marketing Management* (14th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Poapongsakorn, N. (2015). *Changes inside the rural credit market and credit policy: farmers' household debt management for sustainable survival*. Bangkok: Thailand Development Research Institute. [in Thai]
- Roberts, J. A. & Jones, E. (2001). Money Attitudes, Credit Card Use, and Compulsive Buying among American College Students. *Journal of Consumer Affairs*, 35(2), 213-240.

- Solomon, M. R. (2013). *Consumer Behavior: Buying, Having, and Being* (8th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Tantivejkul, S. (2006). Philosophy of Sufficiency Economy: Self-application and economic development. *Investment Promotion Journal*, 17(12), 8-12. [in Thai]
- Watson, S. (2009). Credit Card Misuse, Money Attitudes, and Compulsive Buying Behaviors: A Comparison of Internal and External Locus of control consumers. *College Student Journal*, 43(2), 268-275.

Name and Surname: Nalinee Thongprasert

Highest Education: DBA (Management Information Systems), Edith Cowan University, Western Australia.

University or Agency: Ubon Ratchathani Rajabhat University

Field of Expertise: MIS, Economics

Address: 2 Ratchathani Rd., Mueang, Ubon Ratchathani 34000